

Türkiye'de Elit Erkek ve Bayan Güreşçiler İle Spor Yapmayan Bireylerin Liderlik ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi*

Investigation of Leadership and Aggression Levels of Elite Man, Elite Women Wrestlers and Sedentary Individuals in Turkey

Saeed SHOKOUFEH¹, Mehmet TÜRKMEN²

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun, Türkiye.

² Muş Alparslan Üniversitesi & Kyrgyz Turkish Manas University Faculty of Sport Sciences, Türkiye & Kırgızistan.

• Geliş Tarihi: 22.11.2019

• Kabul Tarihi: 06.12.2019

• Yayın Tarihi: 31.12.2019

ÖZ: Bu çalışma Türkiye'de elit erkek ve bayan güreşçiler ile spor yapmayan bireylerin liderlik ve saldırganlık özelliklerini karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemi ise Türkiye'de milli takım düzeyinde: Yıldızlar, Gençler, U23'ler, ve büyükler (A takımı) dört yaş grubu olmak üzere toplam 129 sporcu ve sedanter grup ise 19 Mayıs Üniversitesinde öğrenim gören ve çalışmaya gönüllü katılım sağlayan 641 öğrenci toplamda 770 bireyden oluşmaktadır. Bu çalışmada Buss ve Perry tarafından geliştirilen, Demirtaş tarafından (2012) güvenilirlik çalışması yapılarak Türkçe'ye çevrilen "Saldırganlık Ölçeği" ve Bolman ve Dela (1990), tarafından geliştirilen ve güvenilirlik çalışmaları Dereli (2003) tarafından yapılan "Liderlik Ölçeği" kullanılmıştır. İstatistiksel verileri analizini SPSS 20.0 yazılım programında yapılarak, tanımlayıcı istatistikler, frekans Analizi, Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Bu araştırmada spor yapan ve yapmayan bireylerde liderlik ve saldırganlık puanları arasında anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur ($p < 0.01$). Araştırmanın sonucunda saldırganlık ve liderlik yönelim ölçek puanları incelendiğinde, spor yapanlar spor yapmayan bireylere göre saldırganlık ve liderlik puanlarının yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: güreş, liderlik, saldırganlık, sedanter.

ABSTRACT: This study of individuals who engage in sports with elite male and female wrestlers in Turkey was conducted to compare the characteristics of leadership and aggression. The sample of the study at the national team level in Turkey: Stars, Youth, U23, by and large (A team) while a total of 129 athletes and sedentary groups, including the four age groups studying in the 19 Mayıs University and providing their voluntary participation of 641 students in a total of 770 individual. In this study, the "Aggression Scale" developed by Buss and Perry, translated into Turkish by Demirtaş (2012), and the "Leadership Scale" developed by Bolman and Dela (1990), and reliability studies conducted by Dereli (2003) were used. Statistical analysis was performed using SPSS 20.0 software, descriptive statistics, frequency analysis, Mann-Whitney U test and Kruskal-Wallis H test were applied. In this study, there was a significant relationship between leadership and aggression scores in individuals who did and did not do sports ($p < 0.01$). Because of the study, when the aggression and leadership orientation scale scores were examined, it was found that the aggression and leadership scores were higher than the individuals who did not do sports and the difference between them was statistically significant.

Keywords: wrestling, leadership, aggression, sedentary.

1. GİRİŞ

Son yıllarda spor dünyasında, sporcuların fiziksel ve fizyolojik gelişimleri için psikolojik faktörlerin önemi her geçen gün artmaktadır. Sportif aktivitelerde kalıtsal unsurlar, yetenekler, beceriler ve çevresel unsurların yanı sıra psikolojik faktörlerin sporcunun performansı ve başarısı üzerindeki etkisinin kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir.

Bilindiği gibi sporun bireylerde öfkeyi kontrol edebilme ve saldırganlığı önlemede göz ardı edilemeyecek derecede etkisi olduğunu görmekteyiz. Spor kardeşlik ve sevgi içerisinde her kesi bir araya getiren sıkı bir sosyal bağ olduğunu ifade edilebiliriz. Ancak sporun yapısı kazanma, kaybetme ve ekonomik ölçüler ile birlikte değişime uğramıştır. Bu bağlamda çoğu araştırmacılar saldırganlığı inceleyerek bu davranışların sebeplerini ortaya koymaktadır. Buss ve Perry'ye (1992) göre saldırganlık, organizmaya karşı yöneltilen her türlü zarar verici tepkidir. Başka bir tanımla

* Bu çalışma 2018 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalına Sunulan Doktora Tezinin Bir Bölümüdür.

saldırganlık, “başkalarına ve varyetlere zarar vermeyi hedefleyen bir davranım biçimi olarak hem bu yönde hem de bu yöndeki bir tepkiyi önleme yönünde” düşünülmesi gerektiğini belirtmektedirler (Usal ve Aslan, 1995).

Liderlik ise belirli bir amaç için etrafına bir grup insanı toplayan ve bu amaçların doğrultusunda topladığı grubu harekete geçirebilme kabiliyetidir (Eren, 2001). Başka bir tanımla bireyin aynı şartların ortaya çıkmasıyla ferdi veya ekip hedeflerini ortaya koymak için bir bireyin başka bireylerin faaliyetlerini etkilemesi ve yönlendirilebilmesi olarak söyleyebiliriz (Efil, 2002). Başarılı bir lider sporcular ve bireyler tarafından örnek olarak kabul görülür. Bu yüzden liderlik yüksek performans yaratmak için önemlidir.

Liderlik ve saldırganlık kavramları spor psikolojisi araştırmalarında hem bireysel hem de grup performanslarında etkisi spor yapan ve yapmayan bireylerde büyük önem taşıdığı görülmektedir. Bireyin yetişmesinde, uygun davranışları elde etmelerinde aile faktörünün yanı sıra sporun önemi de büyüktür. Spor, bireylerde öfkeyi kontrol edebilme ve saldırganlığı doğru bir yönde yönetmelerinde yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Spor özgüven yaratarak liderliğin daha etkili bir çıkış noktası varılmasında yardımcı olur ve bu yüzden günümüzde sporun her zamankinden daha önemli ve değerlidir.

Spor sahasında saldırganlık düzeyi çok fazla olan sporcular, spor branşlarında çok başarılı olmayabilir, öyle ki maç ve antrenman sırasında takım arkadaşlarıyla ve antrenörle yaşadığı en ufak problemleri telafisi mümkün olmayan davranışlar sergileyebilirler. Bu araştırmanın temel amacı; Türkiye'de 16-30 yaş aralığında bulunan elit erkek ve bayan güreşçiler ile spor yapmayan bireylerin liderlik ve saldırganlık özelliklerini incelemektir.

2. YÖNTEM

Bu çalışma, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, sayı: B.30.2.ODM.0.20.08/529-571, 2016.12.08 tarihinde klinik araştırmalar etik kurulu kararları ışığında yürütülmüştür.

2.1. Çalışma Evreni ve Örneklem

Çalışmanın evreni; Türkiye'de elit güreşçiler ile spor yapmayan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise milli takımında güreş yapan erkek ve kadın sporcular ile Ondokuz Mayıs üniversitesinde spor yapmayanlar oluşturmaktadır. Türkiye güreş a milli takımları ve üniversiteler milli takımlar teknik-direktörleriyle yüz yüze görüşüldü. 2017sonu itibarıyla yıldız, genç, u23 ve büyükler (A) takımlarında; Bay, serbest ve grekoromen güreş takımlarına çağrılan elit ve aktif güreşçilerin nerelerde ve ne kadar olduğu sorularına net cevaplar alındı. Bu doğrultuda anket çalışmaları yerleri belirlendi. Sedanterler ise Ondokuz Mayıs üniversitesi öğrenci işleri daire başkanlığından alınan verilere göre 2015-2016 döneminde eğitim gören lisans öğrencilerin listesi alınarak dahil edilmiştir. Daha sonra farklı çalışmalarda ortalama ve standart sapmalar incelenip ve denek sayısını belirlemek için yapılan power analiz sonucunda örneklem sayısı en az 129 güreşçi ve 641 sedanterden oluşması yeterli görülmüştür. Bu bağlamda araştırmada toplamda 770 güreşçi ve sedantere ölçekler uygulanmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Birinci bölümde katılımcılara ilişkin demografik bilgiler yer almaktadır.

İkinci bölümde Perry ve Buss (1992), tarafından geliştirilen ve Demirtaş (2012), tarafından güvenilirlik çalışması yapılan “Saldırganlık Ölçeği” 5’li likert olarak kullanılmıştır. Bu anket 4 alt ölçeği içermektedir bunlar; Fiziksel saldırganlık alt ölçeği, fiziksel olarak diğerlerini zarar vermek amacıyla ilişkili olan 9 soru; sözel alt ölçeği, diğerlerini sözel olarak incitmeyi içeren 5 soru; öfke alt ölçeği, duygusal boyut olarak saldırganlığı ölçmeyi hedefleyen 7 soru; düşmanlık alt ölçeği ise bilişsel olarak boyutunu saldırganlığı ölçmeyi amaçlayan 8 soru tipi içermektedir.

Üçüncü bölümde Bolman ve Dela (1990), tarafından geliştirilmiş ve Türkiye'de geçerlilik güvenilirlik çalışmaları Dereli (2003), tarafından gerçekleştirilmiş. “Liderlik Ölçeği” 5’li likert olarak yer almaktadır. Bu anket 4 alt ölçeği içermektedir. Bunlar; insana yönelik, liderlin izleyicilerin arzu ve ihtiyaçlarını dikkate alarak tatmin etmeye ile ilgili, yapıya yönelik, lider grupları hedeflerine ulaşmak doğrultusunda yönelterek onların rol yapılarını belirlemek ile ilgili dönüşümsel, liderlin grup motivasyonuna odaklanma ve göreve ile ilgili ve karizmatik ise liderlin kendine güven, risk alabilme, enerji ve iş ilişkileri yüksek, yeteneği kuvvetli ve izleyicilerini geliştirmeye odaklanmasıyla ilgili 4 temel liderlik özelliğini analiz etmektedir (Dereli, 2003).

2.3. Verilerin İstatistik Analizi

Toplanmış veriler SSPS 20 istatistik paket programı ile değerlendirilmiş ve anlamlılık düzeyi ($p < 0.05$) olarak alınmıştır. Anketlerin normal dağılıma uymadığı için non-parametrik testler kullanılmıştır. İkili grup karşılaştırmalarında Mann-Whitney U testi, ikiden çok grup karşılaştırılmalarında Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1. Araştırmaya katılan katılımcıların spor yapma ve yapmamalarına göre dağılımı

	Kadın Sporcu	Erkek Sporcu	Kadın Sedanter	Erkek Sedanter	Toplam
n	41	88	391	250	770
%	5.3	11.26	51.41	32.51	100

Tablo 1. incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların dağılımları verilmiştir. Tabloya göre %57.7 kadın ve %44,77erkekler oluşturmaktadır. Bu çalışmada spor yapanların sayısı 129 (%17) ve sedanter sayısı ise 641 (%85) toplam 770bireyden oluşmaktadır.

Tablo 2. Kadın ve erkek sporcu sedanterlerin saldırganlık ve liderlik karşılaştırılması

Cinsiyet	Kategori	Sporcu-Sedanter	n	\bar{x}	ss	Fark
Kadın	Saldırganlık Toplam	Sporcu	40	76,27	18,86	p=0,001<0.05
		Sedanter	391	66,40	15,96	
	Liderlik Toplam	Sporcu	40	122,00	11,39	p=0,030<0.05
		Sedanter	391	117,60	14,64	
Erkek	Saldırganlık Toplam	Sporcu	84	83,05	20,65	p=0,001<0.05
		Sedanter	250	74,84	19,18	
	Liderlik Toplam	Sporcu	84	124,64	17,80	p=0,000<0.05
		Sedanter	250	118,86	15,33	

Tablo 2. incelendiğinde sporcu kadın ve spor yapmayan bireylerin saldırganlık puanı arasında istatistiksel düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Sporcu kadınların sedanter kadınlara göre saldırganlık puanları daha yüksektir. Sporcu kadın ve spor yapmayan bireylerin liderlik puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Sporcu kadınların sedanter kadınlara göre saldırganlık puanları daha yüksektir. Erkek sporcu ve sedanterlerin liderlik puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Sporcu erkeklerin liderlik puanları daha yüksektir. Erkek sporcu ve sedanterlerin liderlik puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Sporcu erkeklerin liderlik puanları sedanter grubuna göre daha yüksektir.

Tablo 3. Sporcu ve sedanterlerin saldırganlık ve liderlik karşılaştırılması

Kategori	Sporcu-Sedanter	n	\bar{x}	ss	Fark
Saldırganlık Toplam	Sporcu	124	80,8710	20,27292	p=0.00<0.05
	Sedanter	641	69,6927	17,76313	
Liderlik Toplam	Sporcu	124	123,7903	16,01994	p=0.00<0.05
	Sedanter	641	118,0983	14,91920	

Tablo 3. İncelendiğinde sporcu ve sedanterlerin hem saldırganlık hem de liderlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Sporcuların hem saldırganlık hem de liderlik puanları sedanterlerden yüksektir.

4. TARTIŞMA

Yapılan literatür taramasında sporun ruh sağlığı üzerinde olumlu katkılar sağladığı ve bu sayede sporcuların performanslarını etkilediğini vurgulanmaktadır. Sporda yüksek performans yaratmak için liderliğin önemi giderek daha da artmaktadır. Gerek sporculuk döneminde gerekse sonraki kariyerinde liderlik vasıfları yüksek olan bireyler başarı bir

kariyere sahip olmaları düşünülmektedir. Spor yapmak bireyi başta saldırganlık dürtüsü olmak üzere birçok olumsuz güdülerini boşaltır ve onları kontrol altında tutmasını kazandırır. Spor yapmak birçok olumsuz güdülerini boşaltarak saldırganlık dediğimiz davranışın kontrol altına alınmasında önemli bir role sahiptir (Çobanoğlu, 1993). Araştırmada, spor yapmak ve yapmamak değişkenine göre yapılan analizlerde spor yapan erkek ve kadın katılımcıların saldırganlık ve liderlik toplam puanları spor yapmayan bireylere göre yüksek oldukları gözlemlenmiştir.

Tiryaki (1996), tarafından sporcu olan ve olmayan üniversite öğrencileri üzerinde bir çalışmada spor yapanların yapmayanlara göre daha saldırgan olduğu belirlenmiştir.

Çelik ve ark. (2017), Spor yapan öğrenciler ile spor yapmayan öğrencileri karşılaştırmıştır. Bulgularına göre; spor yapan erkeklerin spor yapmayan kızlara göre saldırganlık eğilimlerinin anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca aynı zamanda spor yapan kızlar ile spor yapmayan kızlar ve spor yapan erkekler ile spor yapmayan kızlar arasında önemli ve anlamlı bir fark elde edilememiştir.

Fletcher ve Dowell (1971), kolej öğrencilerine yaptıkları çalışmada sporcuların sporcu olmayanlara göre daha agresif olduğunu gösterilmiştir.

Dervent ve ark. (2010), saldırganlık düzeyi ve sportif aktivitelere katılım ilişkisini konu alan çalışmada, spor yapan tüm bireylerin (erkek, kız) sedanterlere göre atılganlık düzeylerinin önemli bir düzeyde daha yüksek olduğu gösterilmiştir.

Scharf (2000), cinsiyet ile saldırganlığı karşılaştırmış olduğu çalışmada. Araştırma sonucunda sözel saldırganlıkta kadın erkek arasında fark bulamazken, fiziksel saldırganlığa daha çok erkeklerin başvurduğu sonucunu bulmuştur (Scharf, 2000).

Dervent ve ark. (2007), çalışmalarında ise spor yapanların atılganlık düzeylerinde anlamlı derecede bir ilişki olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmalar bizim yaptığımız sonuçlar ile benzerlik göstermemektedir.

Erkek sporcu ve sedanterlerin liderlik puanı arasında anlamlı bir düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Sporcu erkeklerin liderlik puanları daha yüksektir. Kadın sporcu ve sedanterlerin liderlik puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Sporcu kadınların sedanter kadınlara göre liderlik puanları daha yüksektir.

Literatür taradığımızda ise sporcu ve sedanterlerin liderlik özelliklerini araştıran çalışmaya pek rastlanmıyor olsa da bile benzer alanlarda çalışmamızın sonuçlarıyla aynı ve farklı sonuçlara rastlamak mümkündür.

Can (2002), "Resmi ve özel okullarda okul yöneticileri ve beden eğitimi öğretmenlerin liderlik davranışları yönünden incelenmesi" adlı çalışmada, araştırma sonuçlarına göre beden eğitimi öğretmenlerinin ve okul yöneticileri anlayış gösterme boyutundaki liderlik davranışlarına önem verdikleri gösterilmiştir.

Bireysel ve takım sporuyla uğraşan bireylerin üzerinde yapılan bir çalışmada, spor yapan bireylerin sedanterlere göre duygusal zekâ ve liderlik puanlarının yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel düzeyde anlamlı olduğu ve aynı zamanda liderlik puanları incelendiğinde kadınların puanlarının, erkeklerden oranla yüksek olduğu görülmüştür (Çelik ve ark., 2017).

Yücel (2011), orta öğretim (lise) kurumlarında eğitim gören, spor yapan ve yapmayan öğrencilerin liderlik özellikleri" adlı çalışmada, katılan öğrencilerin dönüşümcü, demokratik ve etkileşimci liderlik puanları ortalamalarının yaptıkları spor branşından memnun olma durumu değişkenine göre anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Eagly ve Johnson (1990), cinsiyet ve liderlik özellikleri üzerine yaptığı bir araştırmada' demokratik ve katılımcı bir liderlik daha çok kadınlar sergiledikleri ve erkeklerin davrandıkları liderlik stil, otokratik ve buyurgan liderlik stilleri olmuştur. Bu bağlamda kadınlar erkeklere göre insan ilişkilerine daha çok önem verdiklerini ortaya koymuşlardır. Bazı araştırmalar da kadın ver erkeklerin arasında liderlik davranışları anlamında hiçbir düzeyde farklılık olmadı ve bazıları da kadınların daha demokratik ve katılımcı bir tarz uygulamalarına rağmen aradaki farklılığın çok anlamlı olmadığını gösterilmiştir.

Yukarıda anlatılan bilgiler doğrultusunda genel anlamda kadınları erkeklerin farklı yapıda olduklarını söyleyebiliriz. Bu nedenler farklı yetiştirilme tarzı, ebeveynler çocuklara yüklenen sorumluluklar ve kız çocuklardan beklenen beklentilerden kaynaklandığını söyleyebiliriz.

4. SONUÇ

Yapılan bu çalışma doğrultusunda: 18-20 yaşındaki sporcuların sedanterlere göre saldırganlık ve liderlik puanları daha yüksek oldukları, gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak, bireyin yetişmesinde, uygun davranışları elde etmelerinde aile faktörünün yanı sıra sporun önemi de büyüktür. Spor, bireylerde öfkeyi kontrol edebilme ve saldırganlığı doğru bir yönde yönetmelerinde yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Spor özgüven yaratarak liderliğin daha etkili bir çıkış noktası varılmasında yardımcı olur ve bu yüzden gönümüzde sporun her zamankinden daha önemli ve değerlidir. Duygu ve ihtiyaçlarını anladığı insan kaynağını yüksek ve mutlu bir performansa yönlendirir. Bu çalışma doğrultusunda: Spor yapan bireyler spor yapmayan bireylerden oranla daha yüksek saldırganlık ve liderlik düzeylere sahip oldukları sonucu çıkarılabilir. Daha sonraki çalışmalar için mevcut literatür ve bu araştırma sonuçları incelendiğinde, konuyla ilgili farklı metodoloji ve örneklerle yeni araştırmaların yapılması önerilebilir.

5. KAYNAKLAR

- Bolman, L.G., & Dela, T.E. (1990). *Leadership orientations*. Retrieved March 18, 2002 from the World Wide Web: <http://www.bolmanl@umkc.edu>
- Buss, A. H., & Perry, M. (1992). *The aggression questionnaire*. Journal of Personality and Social Psychology, 63(3), 452.
- Can, H. (2002). *Organizasyon ve yönetim*. 9. Baskı. Ankara. Siyasal Kitabevi. 10-19.
- Çelik, A., Zengin, S., & Baş, M. (2017). *Sporcu lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi*. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 2(4), 20-31.
- Çobanoğlu, M. G. (1993). *Sporda saldırganlık olgusu ve bu olgunun sportif performans üzerine etkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Demirtaş, AM. (2012). *Saldırganlık ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*. Türk Psikiyatri Dergisi, 23:1-5.
- Dereli, M. (2003). *A survey research of leadership styles of elementary school principals*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Dervent, F., Arslanoğlu, E., & Şenel, Ö. (2010). *Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ve sportif aktivitelere katılımı ilişkisi (İstanbul ili örneği)*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(1), 521-533.
- Eagly, A. H., & Johnson, B. T. (1990). *Gender and leadership style: A meta-analysis*. Psychological Bulletin, 108(2), 233.
- Efil, İ. (2002). *İşletmelerde yönetim ve organizasyon*. 7.Baskı, Bursa, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, 110.
- Eren, E. (2002). *Stratejik yönetim ve işletme politikası*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Fletcher, R., & Dowell, L. (1971). *Selected personality characteristics of high school athletes and nonathletes*. The Journal of Psychology, 77(1), 39-41.
- Tiryaki, Ş. (1996). *Spor yapan bireylerin saldırganlık düzeylerinin belirlenmesi: Takım ve bireysel sporlar açısından bir inceleme*. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu, 10-12.
- Usal A., & Aslan, Z. (1995). *Davranış Bilimleri (Sosyal Psikoloji)*, 3. Baskı, İzmir, Barış Yayınları. 241-245.
- Yücel, Y. (2011). *Orta öğretim (lise) kurumlarında eğitim gören, spor yapan ve yapmayan öğrencilerin liderlik özelliklerinin araştırılması*. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.